

Chamaeleonis uires.

Nomina.

prodidit lib. II. cap. XI. de historia animalium) figura totius corporis lacertam planè representat. Latera deorsum ducta uentri iunguntur, ut piscibus : & spina modo piscium eminet. Rostrum simie porcarie simillimum : cauda prælonga in tenue desinens, & longis implicata in se orbibus. Elatior à terra est, quàm lacerta. Pedes singuli bipartiti secantur, partesq; talem inter se habent situm, qualem pollex ad manus, reliquam partem obiectam. Sed ipse etiam reliquæ partes paulò tenus in digitos quosdam finduntur, ad unguiculis. Corpus asperum totum, ut crocodilo. Mutat suum colorem inflatus. Omnium ouiperorum tenuissimus est : quippe qui omnium maxime inopia sanguinis rigeat. Causa ad mores animæ eius referenda est : præ nimio namq; metu multiformis efficitur. Motus ei piger admodum, ut testudinis. pallefcit cum moritur, defunctusq; colorem eundem seruat. Subit cauernas, & latitat more lacertarum. Caput eius, & guttur si quernis accendatur lignis, imbrum, & tonitruum concursus facere Democritus narrat. Item icur in tegulis ustum. Dextro oculo, si uiuenti eruatur, albugines oculorum cum lacte caprino tolli. Lingua adalligata, pericula puerperij adimi. Linguam, si uiuenti exempta sit, ad iudiciorum euentus pollere dicunt. Item dextram maxillam ad formidines, pauoresq; corpore uero illito detrahi pilos : & felle glaucomata, & suffusiones corrigi. $\Sigma\kappa\iota\gamma\chi\omicron\varsigma$ ut Græcis, ita etiam Latinis Scincus appellatur : Arabibus, Aschanchur, siue Sanchur : Italis, Stinco, & Scinco : Hispanis, Stinco.

$\Gamma\tilde{\iota}\varsigma\ \epsilon\tilde{\iota}\tau\epsilon\rho\alpha$. TERRENI VERMES. CAP. LXI.

Terrenorum uermiu, & eoru olei uires.

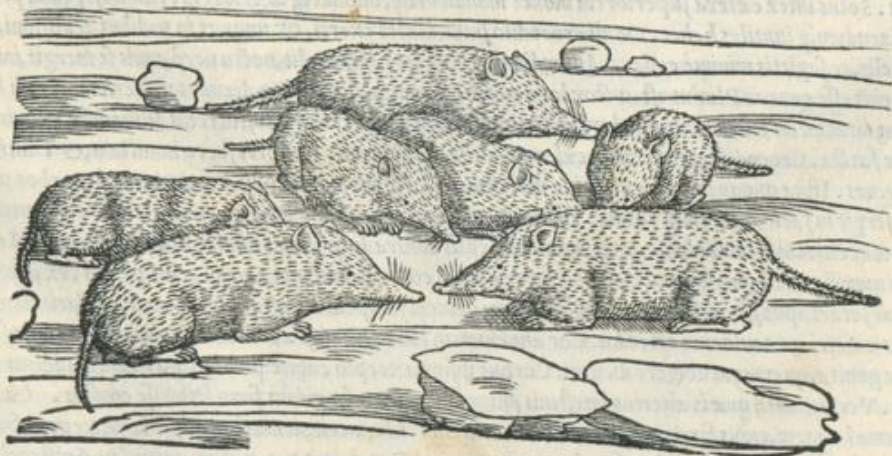
Nomina.

TERRENI vermes impositi, præcisos neruos glutinant : tertianas discutiunt. Decocti cum anserino adipe, infusi, affectis auribus medentur : cum oleo autem decocti, si in contrariam aurem instillentur, dentium doloribus præstant auxilium. Triti in potu ex passo urinam ciunt.

TERRENI uermes etiam in medicum usum ueniunt. quãdoquidem oleo incoquantur ad articulorum, neruorumq; cruciatus. Veruntamen aberrant plerunq; myropole in olei conficiendi ratione. Imponunt enim uermiculos in æneû cacabum, et affuso inde oleo igni feruefaciunt : quo fit, ut paruo momento ij non modo inassentur, sed penitus cõburantur, nullo in oleo humore relicto. Fit autem re cilius, cum uase uitreo excipiuntur, & diuini calore balnei macerantur, oleo imatantes : namq; hoc modo eorum succus elicitur, cõburiq; nequeunt. Præstat hoc oleum ita paratum, præsertim si uermes rosaceo macerentur, ad podagricorum dolores, a calidis defluxionibus provenientes, inunctis prius locis dolentibus oleo, ac mox superpositis uermibus in eo elixis, tustis, admistisq; eum æquali cerati pondere, quod tripharmacum uocant, ex argenti spuma, oleo, et aceto conflatum. Quibus etiam commendauit Plinius lib. XX. cap. IX. ipsorum uermium cinerem cum melle triduo emplastri more impositum. Quin & ipsos uermes in oleo ueteri elixos, & superpositos. Ad hæc terrestres uermes prius uino albo eloti, ac per se absq; oleo uase uitreo excepti, operculato uasis ore, ne quid expirare possit, in balneum calentis aquæ immerguntur, tandiuq; effervescere permittuntur, donec in liquorem oleo similem uertantur. Præferunt quidam hoc, quod maxime præstet neruorum, & intestinorum uulneribus glutinandis. Quod longè efficacius efficit, si factitio balsamo, de quo libro primo diximus, fuerit admistum : aut oleo, quod uitreis organis è larigna, siue abiegna lacryma elicitur. Namq; his additis uniuersa corporis recetia uulnera breui tempore glutinat, ijs exceptis, quæ capiti inferuntur. Dantur utiliter terreni uermiculi igne cremati, et in puluerem contriti felle suffusis, ex marrubij, uel absinthij decocto : addunturq; in electuarijs ad idem paratis, ut Galenus docuit libro de theriaca ad Pisonem. Triti, ac rosaceo subacti (ut idem auctor est) podagricorum inflammationes extinguunt. $\Gamma\tilde{\iota}\varsigma\ \epsilon\tilde{\iota}\tau\epsilon\rho\alpha$ Græcis dicuntur : Latinis, uermes terreni : Arabibus, Charatin ; Italis, uermi terrestri, & Lombrichi : Germanis, Regen uurm : Hispanis, Lumbrizes de tierra : Gallis, Vers de terre.

$\text{M}\nu\omicron\gamma\acute{\alpha}\lambda\eta$. MVS ARANEVS. CAP. LXII.

Mvs araneus dissectus, & impositus, sui morsus ueneficia luit.

ARANEVS

ARANEVS mus (ut Aëtius inquit) colore quidem mustelæ similis est, magnitudine autem muri. Os uero sublongum habet, & exiguam caudam. Denes ei tenues, duplici ordine nati, in utraque maxilla: quo fit, ut quatuor dentium ordines habeat. Quibus utiq; notis abunde respondent ij, à quibus picturam, quam hic damus, mutuati sumus. Meminit muris aranei Nicander in suis theriacis, dixitq; perire in rotarum orbita, si progrediens in eam inciderit. Quod tamen fabulosum, poëticumq; censemus: tamen si non desint, qui terra è plaustrorum rotis excussa, huius succurrant morsibus. Scribit Plinius lib. VIII. cap. LVIII. mures araneos ultra Apenninum nō haberi, cum tamen hoc æuo in uniuersa reperiuntur Italia. In Ananienfibus montibus, Tridentino agro frequentes uisuntur. Nihilominus incolæ inter uenenata non habent: id quod fortassis & cæli, & solis temperamento euenit. Siquidem nec scorpiones ibidem exorti ictu uenenum relinquunt, ut in eorum mentione superius diximus. Μυρογᾶλα Græcè, Mus araneus Latine appellatur: Italicè, Topo ragno: Germanicè, Ziß mauß: Hispanicè, Murganbo.

Aranei muris consideratio.

Nomina.

MŪS. M V R E S. CAP. LXIII.

MURES, qui in domibus oberrant, concisos scorpionum plagis utilissimè imponi, in confello est. Si inassatos infantes ederint, oris saliuam exiccari promittunt.

MURES diuerforum sunt generum: siquidem domestici, syluestres, ac montani reperiuntur: sunt etiã annuum aquatiles marini. Verum primion de ijs differentes, qui nostris in domibus oberrant, quiq; etiam in agris in magnam segetum perniciem morantur, Aristotelis uerba referã, qui lib. VI. de historia animalium, cap. ultimo sic habet. Murium generatio mirabilis præter cætera animalia, maiorem in modum est, tum numero, tum celeritate. Iam enim femina prægnante in uase miliario aliquando occupata, paulò post reserato uase, musculi numero uiginti & centum reperti sunt. Murium etiam percipimus ortum redundantis agrestis murium generis. Locis enim compluribus agri, tam inaudito modo oriri solent, ut parum ex uniuerso frumenti relinquatur: tam cito absunt, ut nonnulli mediocres agricolæ, cum pridie metendum statuerint, postridie mane cum messoribus accedentes ad segetem, absumptam inueniant totam. Interitus autem minimè euenit ratione: paucis enim diebus omnino abolentur: quamquam superiore tempore homines uincere, uel suffiendo, uel sues, ut latibula effoderent, admittendo, non possent. Quinetiam uulpes eos uenantur, & cati syluestres in primis: sed tamen superare copiam, & celeritatem prouentus nequeunt. Nec aliud quicquam omnium uincit, nisi imbres: ijs enim quàm primion intereunt. Terræ Persicæ parte quadam mure foemina rescissa, foetus foeminini prægnantes comperiuntur. Sunt qui uehementer confirmant, Mures, si salem lambant, impleri sine coitu. Aegyptijs muribus prædurus, ferè ut erinaceus, pilus est. Habentur in murium genere & GLIRES. Idcirco (ut Plinius auctor est libro XXXVI. cap. primo) apud Romanos censoriæ extabant leges, Glires in cœnis apponi uetantes. Verum hoc æuo ganconibus maxime expetuntur in cibis, non modicam palato iniuriam fieri putantes, si tam pingui prouetur alimento. Sed ij minimè perpendunt, uel potius negligunt, quòd glires pinguedinis exuberantia uentriculi appetentiam destruant, lentum ac frigidum gignant succum, concoctumq; contumaces existant. Notatum non congregari glires, nisi populares eiusdem syluæ, & si misceantur alienigenæ, amne, uel monte discreti, interire dimicando. Genitores suos fessos senectâ alunt insigni pietate. Senium finitur hyberna quiete. Conditi enim et hi cubant, rursus æstatæ iuue quandoq; fetura. Quo fit, ut numerosi à uenatoribus capiuntur, præsertim cum fagina glandæ abundant syluæ. Exeunt uenatum nocte, & arbores sufficientes, in quibus stabulantur, sic eos stupefactos innumeros capiunt, adeo ut ijs repletis saccis domum plerunq; redeant, quos postea excoriant, & impositos præ nimia copia cadis sale, & muria asseruant, quemadmodum pisces. Horum caro ijs utiliter estur, qui canina laborant fame: nanq; exuberante pinguedine obtunditur appetentia, & tollitur morbus. Discoquitur Gliris caro detracta pelle, & intestinis exemptis melle in fictili nouo, addito nardo ad tertias, atq; ita asseruatur, quòd constet deplorata aurium uitia eo remedio sanari. Georgius.

Murium consideratio.

Glirium consideratio.

Agricolæ error.

Murium montanorum consideratio.

Georgius Agricola, uir alioqui doctissimus, & acerrimus rei metallicæ indagator, quod fortasse ueros glires non uiderit neque cognouerit, non sine magno errore putat in libello, quem subterraneis animalibus dicauit, Sciuros à uillosa cauda, qua se operiunt & inumbrant, ita uocatos, Glires esse. Sed quod hæc duo animalia inter se maxime differant, omnibus notius esse arbitror, quam ut pluribus exponi debeat. Porro MONTANI mures cuniculos magnitudine æquant, ac etiam nonnunquam superant, cruribus non usqueadeo longis. Capite leporem referunt: uerum tam breuibibus auribus sunt, ut uix supra pilos appareant. Pilo uestiuntur uario tarsi modo, oblongo.

MVS MONTANVS.

Breuem habent caudam, & pedes acutis unguibus armatos. Hyeme admodum pinguescunt, & obese fiunt, ita ut aliquando monstrosè intumescant. Hi Ananienfibus, Phœbeisq; montibus, in Tridentino agro frequentes habentur, uocanturq; uulgò corrupto uocabulo Marmontane, quasi Mures montanos dixerint. Eriguntur sæpius urfi modo, anterioribus pedibus ueluti manibus, cibum ori ministrantes. Dentes anteriores quatuor habent leporis instar, sed longiores, atque acutiores, quibus seuisimè mordent. Sed mirum est (ego enim qui periculum feci, id certò testari possim) quod si acutis forcipibus secentur, una tantùm nocte renascuntur. Domi retenti si iuuenes sint, exuta quadantenus feritate mitescunt, sed utensilibus damnum inferunt: quippe qui omnia, quibus obuiant, erodant, & destruunt. Hyeme delitescunt, sceno ac paleis, in aceruum congestis plerumq; se condentes. Dormiunt integris mensibus, quem admodum & glires. In montibus uiuunt. Stramenta in cauernas comportant, quibus à frigore se tueantur. Exterrefacti acutissimè uociferantur, ac sibilant, & ad tumultus confugiunt. Horum carnes syluestri, & graui quodam odore adeo spirant, ut quibusdam nauseam moueant. Quo fit, ut sale, & muria asseruati tum odoris grauitatem, tum etiam exuperantem humiditatem ob pinguedinis copiam exuant: cum tamen tam recentes, quam sale conditi concoctu admodum contumaces existant, uentriculo laborem inferant, corpusq; uniuersum excalesciant. Horum pinguedo medicis expetitur, quod contractos molliat & restituat neruos. Sunt uerò & alia quoque murium genera, nempe Ponticum, Lasicum, Noricum, Pannonicum, Indicum, à regionibus prouincijsq; cognominata. Ponticus pilo est niuei candoris, sed superiore caudæ parte saturatè nigricat: ea enim digiti longitudinem non excedit. corporis magnitudo illi ut sciuro. insectatur aues & mures. Hunc sanè id esse censemus, quod Armellinum uocamus. Lasicum pilis uestitur in cinereo candidis, uentre tamen albicante: est Pontico paulò maior. hunc Varium appellamus. Noricum corporis mole domesticam mustelam æquat, pilis leporinis ferè similibus. breui constat cauda. caret auribus, non tamen foraminibus, quæ habet aurium instar. Pannonicus, cui color subuiridis, mustelæ speciem refert, uerum magnitudine domesticos mures non superat. Postremò Indicus colorem habet ferè murium montanorum, albis tamen compluribus intercurfantibus pilis. capite est & ore in longum porrectis, quin & auriculis breuiusculis: cauda ab ipsis clunibus crassiore in exilitatem ad inum prolixè defluente: cruribus dodrantalibus. Corpore ferè æquat, pedibus aliquantò breuioribus, ac pilo hispidiore, præsertim si aduerso tractu mulceas. Atque hæcenus de murium generibus. Cæterum murium stercus (ut in libro de theriaca ad Pisonem legitur) aceto subactum, capillis defluentibus utiliter illinitur. Quinetiam per se potum, uesticæ lapidem comminuit. Mures ita Græcis, Latinis uerò Mures appellantur: Italis, Topi: Germanis, Maus; Hispanis, Ratones: Gallis, Sorizes.

Murium alia genera.

Nomina.

Γάλα. L A C.

CAP. LXIIII.

L A C generatim omne boni succi est, corpus alit, aluum emollit: stomachum, & intestina inflatione uexat. Vernum tamen dilutius æstiuo habetur, & è uiridi pabulo aluum magis emollit. Probatur autem candidum, æquali crassitudine, quod ungui instillatum cogitur. Aluum minus tentat caprinum: quoniam pecus hoc adstringentibus pabulis, robore, lentisco, & oleaginis frondibus, & terebintho magna ex parte uestitur: inde stomacho accommodatissimum reddi solet. Ouillum autem dulce, crassum, & præpingue: non autem usqueadeo utile stomacho. Bubulum tamen,

men, asininum, & equinum, uentri magis idonea: sed ipsum turbant. Quibus in locis pecora, scamoniam, ueratrum, clematidem, aut mercurialem pascuntur, lac omne uentrem, & stomachum subuertit: quale in Iustinis montibus esse, à nobis proditum est. Siquidem capræ, quibus candidum ueratrum pabulo fuerit, primo foliorum partu euomunt: & eorum lac haustum nauseam creat, & stomachum in uomitiones effundit. Ventrem adstringit lac omne decoctum, præcipueq; candentibus calculis marinis exustum. Et in summa, omnibus auxiliatur internis exulcerationibus; præsertim faucium, pulmonis, interancorum, uesicæ, & renum: foris uerò contra pruritus cutis, eruptiones papularum, & uitiatos corporis succos, recens cum melle crudo, addito sale, datur exigua aqua dilutum.

- Minus inflat quodcunque semel feruefactum. Decoctum cum calculis marinis ad dimidias, ulcerosas uentris fluxiones adiuuat. Lac quodcunque serum continet implicitum, quod ubi discessit à lacte, multò potentius ad purgationes redditur. Datur quibus sine acrimonia uolumus deiectionem moliri, ut melancholicis, comitialibus, lepris, elephantijs, & erumpentibus toto corpore papulis. Ex omni lacte fit, quod schiston, id est scissile, appellant. Lac autem fictili nouo feruet, ramoq; ficulneo recenti mouetur, insparsis, postquam bis, aut ter efferbuerit, totidem aceti mulsi cyathis, quot sunt hemina lactis: ita enim serefcens liquidum ab eo diuiditur, quod in caseum concreuit. Sed cum feruet, ne superfundatur, conueniet spongia ex frigida continuo fictilis labrum detergere, sextariumque argenteum frigida aquæ plenum demittere. Bibitur heminis per interualla singulis, usque ad quinias, ita ut intercedentibus spatijs, potantes ambulent. Lac autem recens efficax est contra rosiones, uisionesque, ab exitialibus medicamentis factas: ut à cantharidibus, aut salamandra, bupreste, aut pinorum eruca, hyoscyamo, dorycnio, aconito, aut ephemero: præsertim bubulum ad id eximie confert. gargarizatur autem exulceratis faucibus, tonsillisque. Asininum peculiariter collutos dentes, gingiuasque stabilis. Fluxiones alui, si ulcera sentiantur, tenefmosque, ouillum, bubulum, aut caprinum, cum marinis lapillis decoctum, sistit. per se autem, & cum hordeacea ptisana, aut halicæo cremore infusum magnopere intestinorum rosiones mitigat: exulceratæ uulvæ immittitur.

- Humanum lac dulcissimum est, & maxime alit: mammis autem exuctum, prodest tabi, & stomachi rosionibus: contra haustum leporem marinum præsidio est: oculis cruore ex ictu suffusis, cum thuris polline instillatur: podagricis utile est, cum meconio, & cerato illitum. Lac omne respuedum splenicis, hepaticis, comitialibus, vertiginosis, & neruorum uitio laborantibus, febriculosis, & capite dolentibus: nisi si quis interdum purgationis gratia, ut ostendimus, schistum præbeat. Primiparæ canis lacte perunctos narrant glabrescere: potum contra uenena antidoti uicem obtinet: abortus mortuos expellit.

Τυρός. CASEVS.

CAP. LXV.

- CASEVS recens sine sale sumptus alit, stomacho utilis est, & facile in membra delegatur: carnem facit, aluum modicè emollit: alius tamen alio præstantior, pro natura lactis, à quo conficitur. Decoctus autem, & expressus, deinde inassatus, aluum sistit. illitus, oculorum inflammationibus, & sugillatis prodest. Qui uerò recens salitus est, minus alimenti præbet. carnem aptè minuit, stomacho aduersatur, negotium uentri, interaneisque exhibet. Vetustiore sistitur aluus. Sero, quod à caseo manauit, quàm optime canes aluntur. Quod hippacen uocant, caseus est equinus: ea uirus redolet, magnopere alit, bubuloque proportionem respondet. Nec desunt, qui hippacen, equinum coagulatum appellarint.

Βούτυρον, καὶ αὐτοῦ λιγνός. BUTYRVM, ET EIUS FVLIGO.

CAP. LXVI.

- E' LACTE pinguisimo probatum fit butyrum, quale ouillum est. Fit & ex caprino, agitato in uasis lacte, donec pingue separetur. Butyrum natura oleosum est, & emolliens: unde largius epotum, uentrem resoluit: prodest, ubi oleum non adfuerit, contra uenena. Cum melle si infricetur, dentitiones adiuuat: gingiuarum pruritus, & oris ulcera infantibus emendat. Illitum foris capaciora alimentorum facit corpora, & ab albidis pustulis per summa scatentibus asserit. Contra inflammationes, & duritias uulvæ, quod nec uirus respicit, nec uetustatem sentit butyrum efficax est: dysentericis, & coli exulcerationibus infunditur. In medicamenta addi solet, quæ pus mouent: utile præsertim cum nerui, aut cerebri membranæ, uesicæ ceruix, uulnera acceperit. Id autem purgat, replet, carnem creat: ab aspide percussis utilissimè imponitur. Recens obsonijs additum olei uicem pensat, & adipis uice fungitur in bellarijs. Colligendæ ex eo fuliginis ratio hæc est. Butyrum in lucernam nouam ingestum accenditur, fictilique operculato, quod supernè in siphunculi speciem desinat, & infima parte cuniculos clibani modo habeat, crematur, & subinde aliud in absumpti locum sufficitur, dum coaceruetur fuliginis modus, quem facere institueris: penna post deraditur ad usus. Eius effectus est in medicamentis oculorum, exiccare, & adstringere: fluxiones cohibet, & ulcera celeriter ad cicatricem perducit.

u LAC

- Lactis confideratio.** LAC est benigni alimenti *transfluens* in *sceminarum* manillis ex bina sanguinis coctione progenitum. Constat autem id tribus diuersis esse nijs: nimirum caseosa, butyrosa, ac serosa, quæ abinuicem separatæ, uariam consequuntur temperiem. Sed à lacte primum rem exorsus, de eo tantum facultates differam, cuius hac tempestate tã in cibis, quàm in medicamentis est usus. Tale autem est humanum, caprinum, ouillum, bubulum, bubalinum, & asininum. Et quanuis ueteres nisi fuerint tum camelino, tum etiam equino; cum tamen in Italia, ac in alijs conterminis regionibus, quòd sciam, eorum nullus sit usus, hæc tanquam superuacanea omnino reticenda censemus. Præcellit igitur humanum, quòd temperatum sit in omnibus suis partibus. Hoc sequitur caprinum, etsi aliquantò siccius sit. His crassius est ouillum, minusq; serosum. Bubulum deinde, ac bubalinum, præter id quòd admodum sit crassum, cæteris longè pinguius habetur. *Quamobrem* lib. x. simplicium medicamentorum dicebat Galenus. Miror autem quo pacto Dioscorides ex ouillo, et caprino butyrum confici referat. Ego nanq; ex bubulo fieri noui, ac proinde nuncupatū esse butyrum existimo. hæc Galenus. Porro asininum sicut lac omne seri exuberantia superat, sic cæteris pinguedine cedit.
- Lactis probatio.** Probatur in uniuersum lac colore, odore, sapore, ac substantia. Ob id igitur præfertur quòd colore perquam albo uisitur, pellucidum, ac clarum, non uiride, non luteum, nõ nigrum, nec aliquo liuore suffusum: odore suauis, sincero, minime graui, aut uiroso: sapore quidè dulci non amaro, acri, acido, aut salso: substantia media inter crassum, et tenue, ita ut eius gutta unguâ instillata non defluat, sed in sua sphaerula permaneat. Quòd autè tale fuerit, omnium sanè præstantissimum erit, & in cibis optimum. Contrà pessimum præbet alimentum, uentriculum, ac totum corpus subuertit, quòd contrarias notas habuerit, quòdq; ex morbosis animalibus emulsim fuerit, uel etiã factum ab ijs, quæ reprobata, uenenosaq; plantas depascuntur. Quocirca memorie prodidit Galenus lib. III. de facult. alimentorum, quòd si capræ, aut alterius cuiuspiam animalis scammoniam, aut iuthymalum depasti, lac cibi loco quis sumpserit, omnino aliud illi fluat. Optimum datur utiliter ætate consistentibus, senibus non naturaliter frigidis, biliosis, & marasmo affectis, et deniq; ubi uentriculus excrementis uacet. Nocet lac potum contrà febricitibus, capitis dolore affectis, ophthalmicis, resolutis, conuulsis, fluxione tentatis, calculo oppressis, pituitosis, adolescentibus, obstructis, & ijs præsertim, qui lacte, & edulij lacte paratis, cœnas et prandia claudunt: tantoq; maior inde sequitur noxa, quãtò crassius lac assumptum extiterit. Eaq; propter citato loco inquit Galenus. Lac, quòd seri plurimum habet, etiam si semper eo utere, nullum prorsus periculum adfert. Quòd uerò huiuscemodi humiditatis exiguum habet, caseosæ autem crassitudinis multum, omnibus qui ipso frequentius utuntur, est periculosum. Cæterum ut lac, quòd bibendum est, proficit, hæc præterea adsint oportet, lac nimirum recenter sit mulsim: aliquid mellis, sacchari, aut salis admixtum sit, ne in uentriculo concreseat: tantumq; ex eo sumatur, quantum concoquere ualeat uentriculus. A cibis etiam omnibus, & uino, postquam assumptum fuerit, abstinendum est, quousq; à uentriculo secesserit, minimeq; exercitio utendū est. At quoniam lac dætes inficit (etsi Dioscorides contrariū de asinino scripserit) eo statim ebibito, uino, aut hydromelite os abluere oportet. Quòd autem immisso coagulo concreuit, quanquam uerno, ac æstiuo tempore, mensis frequentissimè expetatur; tamen angustiam parit, uentriculum opprimit, caput uaporibus replet, agrè concoquitur, & crassum gignit succum. *Quamobrem* si quandoq; in cibum ueniat, primum omnium ingeratur: siquidem ultimo loco sumptū (ut fieri adsolet) aut statim putrescit, aut subsidentem cibum secum ad ima incoctum trahit. Lac omne, humanum præsertim, cerebrū auget, corpus impingat, siccam et asperam tussim lenit, uenerem roborat, urinae ardoribus subuenit, dissoluta corpora reficit, probi multiq; est alimenti, bonam facit aluum, facit in sanguinem uertitur, carnem auget, petus dilatat, & cæteris alimentis maius adferri nutrimentum. Quòd autem lac primiparæ canis per unctos glabrescere faciat, potum uerò emortuos educat foetus, ut nonnullis proditum esse scribit Dioscorides, reprobatur Galenus lib. x. simp. medic. Butyrum præterea (ut loco citato scribit Galenus) facultatis est concoquentis, paulum habens etiam digerendi potentia, in medijs nimirum corporibus secundum diuitem, ac mollitatem. Corporum etenim planè durorum tumores præter naturam hoc nequit medicamen digerere: at quæ in mollibus sunt phlegmonæ, eas & concoquit, & digerit.

10

20

30

40

50

& digerit per facile. Nam parotides, & bubones, & oris phlegmonæ, aliæq; partes complures illo prorsus solo
 curantur, nimirum in pueris, ac mulieribus. Sed & dentientium puerorum gingiuis illitum, nibilo imbecillius melle
 gingiuis extenuat, per quas exitus est dentibus: & alios omnes in ore affectus phlegmonosos, posteaquam fluxio
 restiterit, digerit pariter & concoquit. Proinde cataplasma is inditur, quæ extrinsecus imponuntur parotidibus,
 hypochondrijs, & bubonibus. Sed & in uentrem deuoratum, & ex eo distributum, magnificè confert expuitionibus
 ex pulmone, idq; in pleuriticis, & peripneumoniacis affectibus, cum hoc, quod eos etiam concoquat. Atque si so-
 lum lingatur, magis quidem concoquit, uerim minus educit: plus uero si cum melle, & amaris amygdalis, sed mi-
 nus concoquit. Fit ex bubuli præsertim lactis pinguedine id, quod uulgò Romæ, ac in uniuersa serè Italia Capo
 di latte appellant, mensis plurimum expetitur, quod gustui, ac palato maxime arrideat. Verim enim uero ob pin-
 10 guedinis copiam, præterquam quod uentriculum relaxat, & cuncto supernatat cibo; nutrimentum eiicit, antea-
 quam concoquatur, uapores in caput mittit, & crassum generat succum. Caseus autem fit ex crassiore cuiuslibet
 lactis substantia, admisso coagulo, & expresso inde sero. Præfertur in cibis recens, quod noxam uentriculo non
 inferat, concoquaturq; facilius, quam qui diutius asseruatur. Nanque uetus, qui quod linguam parumper uellicet,
 quam plurimis gratior redditur, omnium pessimus est: quippe qui cæteris magis adurat, sitim excitet, & difficilius
 concoquatur. Quin & calculos in renibus gignit, iecur obstruit, aluum cohibet, & in calefactis corporibus atram
 bilem gignit. Quo fit, ut plus damni ex eius succi prauitate, & feruenti qualitate inferat, quam quod humores cras-
 sos attenuando compensare possit. Fugiendus igitur istiusmodi caseus est, cum neque ad concoctionem, neque ad mo-
 uendam urinam, neque ad eiciendam aluum, quicquam boni conferat, quemadmodum neque ad succi pro-
 20 bitatem. De hoc autem edifferens Galenus libro x. simplicium medicamentorum, sic inquit. Itaque cum nubi olim
 caseus allatus esset bubulus, quem ex odore acrem esse conieiebam, abieci, & iam à famulis absumptum putabam:
 uerim illi talia seruare soliti, longo post tempore ex promptuario profuerentes, quidnam de illo fieri iuberem, ro-
 gant. Cum igitur edendo non esset propter acrimoniam, ludicrum nobis problema extitit, proponentibus, cui rei
 quis illiam utiliter posset accommodare. Interea cum ad me arthriticus quispiam in curru conuictus esset, tophos, quos
 Græci τώπος nuncupant, in articulis habens, subiit mihi erire suillo salso decocto caseum eo decocto macerare,
 ac probe in mortario subigendo unitum, tophis imponere. Et sane arthriticus ab hoc medicamine magnificè adiuuus
 est. nam rupta fronte sua cute, absque incisione uidelicet, emergebant quotidie intra dolorem tophorum particu-
 læ. Vbi autem totus, qui apud me erat caseus, fuisse absumptus, talem sibi alium comparans arthriticus in poste-
 rum seruauit, & postea rursum usus est inueterato: atque ubi tunc quoque idem percepit commodum, sepius deinceps
 uti perseverabat, & quosdam amicos similiter affectos docuit. Atque id quidem nos excogitauimus: cæterum
 30 comprobauit, ac confirmauit experientia. hæcenus Galenus. Ex quo palam fit, eiusmodi caseum esse omnino in ci-
 bis reprobandum. Qui uero nec recens, nec uetustus fuerit, cum & ipse non sit expertus læsionis; minore tamen
 constat noxa. Præstat cæteris ouillus. Verim sicuti Pergamenum caseum Galenus in laudem suæ patriæ præ cæte-
 ris commendauit libro 111. de alimentorum facultatibus; ita nec mihi sanè uitio uertendum existimauerim, si He-
 truscum cæteris Italicis præferam, cum præsertim, qui in nostro Senensi agro, ac etiamnum Florentino ex ouillo
 lacte conficitur, qui uulgò appellatur Cascio marzoينو, gustu dulcis atque suauis, quod lac, ex quo paratur, coa-
 gulo non sit concretum, sed cinæ floribus, qui passim uniuersæ serè Hetruriæ coaguli uicem præstant: quo fit, ut
 senescens nunquam acris euadat. Cui nec alter cedit, qui in nostro agro præstantissimus fit ex caprarum lacte, men-
 se septembri, recensq; estur. Hunc uulgò Rauaggiuolo appellamus. Defertur is Romam, quod à Præsulibus, alijsq;
 primatibus summo opere expetatur. Quippe qui odoratas redoleat herbas, quibus ubique nostrates referri sunt col-
 40 les, ijsq; præsertim, qui non longè distant ab urbe nostra. Bubulus præterea caseus, etsi plus cæteris nutriat,
 pinguiorq; existat; est tamen reliquis concoctu difficilior. Caprinus uero quanquam ex temperatiori lacte sit con-
 factus; inueteratus tamen reliquis caseis est deterior, cum statim exiccetur, & friabilis fiat. Bubalinus denique
 in globos illos uinceis uinculis constrictus conformatur, qui nostris Mozze, Romanis autem Priuature uulgari
 sermone dicuntur. Is caseus, quo passim Hetrusci uescuntur, ori quidem gratissimus est, & dulcis, sed agrè
 concoquitur, quod substantiam habeat admodum pinguem ac lentam. His accedit, quæ uulgò nobis Recotta
 dicitur. Fit hæc ex serosa lactis parte ad ignem decocta. Recens (si Auicenna, Rasi, & Isach credimus) mi-
 nus uentriculum uexat, quam caseus omnis recenter pressus. Confert calidis desluxionibus obnoxijs, sitim se-
 dat, somnum conciliat: ueruntamen obest uentriculum frigidum habentibus, & neruorum morbis. Inueterata
 autem agrè concoquitur, sitim excitat, parum nutrit, aluum cohibet, & flatus procreat. Reliquum est Serum,
 50 quod lactis aquosa est substantia. Hoc (ut Galenus inquit lib. x. simplicium medicamentorum) extergendi poten-
 tiam possidet, sumiturq; subducendi uentris gratia, ac per clysteres iniicitur, extergens, & abluens sine morda-
 citate intestinorum acrimoniam. Præterea si quis ulcera, quæ sanie infestantur acri, uice aquæ sero colluat, opti-
 mè sanè fecerit. Præterea quæcunque medicamenta digerere solent ecchymomata, & atra, ea præstat sero, quam
 aqua diluere. Sic etiam eo utimur ad sugillata, & hyposphagmata, peculiaribus ad hæc medicamentis commiscen-
 tes. Prætulit Mesues serum, quod ex nigrarum caprarum lacte elicitur, deinde quod ex ouillo, sic inquit. A
 qua lactis macerationis materia est, & per se quidem innocuum medicamentum. Præfertur, quæ fit ex lacte nigrarum
 caprarum, in laudatis pascuis uicinitatum, recenterq; foetarum. Excalfacit hæc, atque siccat ordine primo
 completo, & usque ad secundum. Quinetiam attenuat, abluat, abstergit, & nitrosa, qua referta est facultate, al-
 uum absque aliqua mordacitate leniter subducit. Bilem tum flauam, tum atram ab exustis humoribus genitam deij-
 cit: quo fit, ut mirificè conferat maniacis, & melancholicis. Præstat item ad uiscerum infarctus, & morbis inde
 prouenientibus opitulatur: nimirum aqua inter cute laborantibus, felle suffusis, & lienosis. Datur utiliter febrien-
 u 2 tibus

Caput lactis.

Casei confide ratio, & facultates.

Recocti uires.

Seri uires ex Galeno.

Ex Mesue.

Lactis facultates ex Gal.

tibus ex bile, & uiscerum, ac uasorum obstructionibus. Competit etiãnum uitijs in cute à bile, & perustis humoribus emergentibus. Quare lichenibus, uiriliginibus, alphis, psoris, leprisq; admodum conuenit. hæc Mesues. Lactis autem facultates memoriã prodidit Galenus loco nuper citato, ubi ita scribit. Lac ubi aliam quampiam exiccantem facultatem habuerit adiunctam, optimum est remediũ dysentericæ, & omnium uentris acrium fluxionum. Eam accipit à lapidibus, qui prædecocto ipsi inijciuntur igniti. Porrò eos esse oportet, quos uocant καχληνας. Et lac eousque decoqui debet, dum pleraque serosi in eo humoris absumpta pars fuerit. At nos iniectis ferreis in ipsum cylindris candentibus eandem, aut etiam meliorem facultatem efficiamus. Porrò lac totum ad acres oculorum fluxiones tum per se, tum cum mollium collyriorum quopiam est utile: præterea ad hypopia, & hyposphagmata. Quinetiam palpebris extrinsecus, ubi qui ophthalmia laborant, somno sese dabunt, impositum simul cum rosaceo, & oño, phlegmonas eorum concoquet. Sed hoc esto lac mulieris recens ex mamillis expressum. Infundimus ipsum & utero ulcerato tum per sese, tum ijs medicamentis commiscentes, quibus misceri potest, utique citra mortem curantibus, & ubi in sede ulcera mitigamus præ saniei acrimonia dolentia, aut phlegmonas, aut rugas perpetuanda. Sic & ad ulcera pudendorum utimur, & omnia quæ leniri postulant, siue ob inflammationem, siue mortem, siue ob malignitatem. Eaq; propter & canerosi applicatur ulceribus, medicamentis anodynis commistum, qualia sunt, quæ ex pompholyge constat. Et quid attinet commemorare, quòd ore contentum, collutum, gargarizatumq; uel maxime phlegmonas eius mitigat? Sed & tonsillas, & columellam, & antiadas phlegmone affectas admodum mitigat, & proinde anginam. Atq; ut semel dicam, medicamentum est leniens, totam quidem substantiam habens mordacitatis expertem: sed multò magis, ubi concoctione moderata potissima pars serosi humoris absumpta est. Sic mihi uidentur etiam medici ad uenena, quæ erosione interinunt, lac dari suadere, uelut & lepus marinus interficit, & cantharis. Sed & sunt, qui exhibent ijs, qui aconitum, & thapsiam iunxerint. Sed hæc ex ratione fecerunt. Quod Græci γάλα, Latini Lac dicunt: Arabes, Leben: Itali, Latte: Germani, Milch: Hispani, Leche: Galli, Lait. Caseus uerò ita Latinis, τυρός Græcis uocatur: Arabibus, Lubon, seu Gieben: Italis, Cascio: Germanis, Kesen: Hispanis, Queso: Gallis, Fourmage. At Serum Latine dictum, Græcè ὀρός γάλα κίτος appellatur: Italicè, Siero: Germanicè, Molken: Hispanicè, Suero de leche: Gallicè, Ser du lait. Quod deniq; Græci βούτυρον, Latini similiter Butyrum nominant: Arabes, Zebd: Itali, Burro: Germani, Butter, & Anchen: Hispani, Mauteca: Galli, Beurre, & Byre.

Nonina.

† Illud hoc loco non prætereundum duxi, quòd in Græco codice manu scripto non φουσιον, hoc est inflationem pariens, sed Φυσιον, id est, naturale legatur. quòd lac potius stomachum iuuat, quam inflatione uecet: id enim innuit uerbum naturale. Hanc lectionem secutus fuisse uidetur Serapio: quippe qui ex Dioscoride ita transcribat. Et lac confert stomacho. Quin & facilis potuit esse librorum lapsus ob uocum similitudinem.

Εἴλα, καὶ οἰσῦπος.

LANAE, ET OESYPVS.

CAP. LXVII.

Succidæ lanæ molles è collo, feminibusq; laudatissimæ habentur. Subueniunt inter initia vulneribus, percussis, desquamatis, liuidis, ossibus fractis, aceto, oleo, aut uino imbutæ: siquidem facillè succos combibunt, quibus immerguntur, & ob pecudum sordem (sic enim œsypum uocant) emolliunt. capitis, stomachi, aliarumque partium doloribus, cum aceto, & rosaceo efficaciter imponuntur. Crematarum lanarum cinis crustas obducit, excrescentias in carne cohibet, & ulcera ad cicatricem perducit. Mundæ autem, & carptæ, in fictili crudo, cæterorum more, uruntur. Nec secus fimbriati marinarum purpurarum flocculi cremari solent. Aliqui cum sordibus lanas carpunt, & melle irrigant, eodemque modo urunt. Alij in fictili oris patuli, uerucula inter se distantia componunt, & conceptas carminatasque lanas, oleo ita suffusas, ut ne stillare quidem possint, assulis tedæ subiectis, & eisdem, lanisque permutatim interstratis, leuiter succendunt, & uistas tollunt. Quòd si è teda pix, pinguitudine ulla profluit, collecta reconditur. Lauatur

uatur ad oculorum medicamenta. cinerem in labellis, aqua addita, manibus confricant, & confidere patiuntur: idque sæpius, mutantes aquam, donec linguam adstringat, nec mordeat. Oesypum uocant Græci, succidarum lanarum pinguitudinem: cuius parandi ratio hæc est. Succidæ molles, radícula non curatæ, calida aqua lauantur, & quibuscunque sordibus expressis, & in labellum oris ampli coniectis, aqua infunditur, magnoque impetu ligula, uti respumet, agitur, aut lignea rude ualidiusculè conturbatur, quo largius sordida spuma colligi possit, deinde marina respergitur: & confidente pingui, quod supernatabat, collectoque in altero fictili uase, denuo aqua in labellum suffusa agitur: spuma iterum mari perfunditur, & demum eximitur. hoc tantisper fieri solet, dum consumpta pinguitudine, nihil prorsus spumæ extet. Collectum oesypum manibus emollitur, & si qua infedit spurcicia, confestim demitur: exclusaque sensim omni aqua, recentique affusa, manibus misceatur, donec admotum linguæ oesypum adstringat leuiter, nec mordeat, atque pingue, candidumque spectetur: tum in fictili uase conditur. uerùm omnia feruido sole fiant. Nonnulli excolatum pingue frigida aqua eluunt, & manibus, non secus atque ceratum mulieres, confricant: ita enim candidius redditur. Alij elotis lanis, & sordibus quibuscunque exemptis, ac lento igni in æneo uase ex aqua decoctis, pingue, quod supernatat, collectum aqua, ut diximus, lauant: colatumque in fictilem patellam, quæ calidam aquam contineat, linteo operiunt, atque soli mandant, donec candidum fiat, & satis crassum. Alij bidui spatium aquam effundunt, nouamque adijciunt. Melius est læue, radícula non curatum, quod succidarum virus oleat, & si manu in concha fricetur cum aqua frigida, albescat, nihil in se duri, aut concreti habens: ueluti quod cerato, aut adipe adulteratur. Oesypum excalfacit, explet ulcera, & emollit; præsertim sedis, ac uulvæ, cum meliloto, & butyro. In uellere appositum menses, & partus euocat: ulcera non aurium modò sanat, sed & genitalium cum anserino adipe: contra erosos angulos oculorum, scabiososque, genas quæ occalluerunt, & ciliorum defluuia, efficax est. In testa noua torretur, donec redactum in cinerem pinguitudinem amittat. Ex eo etiam fuligo colligitur, uti demonstrauius: quæ in oculorum medicamentis commodè addi solet.

30 CVM Lana succidæ, & earum sordida pinguitudo, quam Græci Oesypum appellant, & officinarum uulgus Isopum humidam uocat, plenissimè à Dioscoride descripta sint, nihil nobis hic relictum est, quod declarandum, uel adijciendum esse putemus. Ceterum ἔριον quod Græcis, Lana Latinis dicitur, pariter & Italis: Arabibus, Sauf, aut Suf: Germanis, Schmutziguolen: Hispanis, Lana: Gallis, Laine. Quod uerò Græcè ὄϊστρος, Latini item Oesypus nominatur: Arabicè, Senferatab, siue Iusaratab: Italicè, Esipo: Hispanicè, Isopilho humido; Gallicè, Gresse de la laine forge.

Nomina.

Præf. COAGVLVM. CAP. LXVIII.

40 LEPORIS coagulum tribus obolis ex uino, uenenatorum morsibus, cæliacis, dyfentericis, & fœminis fluxione uulvæ laborantibus, ac reiectionibus à pectore, auxiliatur. sanguinem in grumos concretum discutit. Post menstruas purgationes appositum uulvæ cum butyro, præstat mulieribus, ut concipiant: potum uerò partus enecat, & à puerperio, pariendi spem adimit. Equi coagulum, quam hippacem aliqui uocant, priuatim cæliacis, dyfentericisque conuenit. Hædi, agni, hinnuli, capræ laticornis, & dorci, apri, cerui, uituli, bubalique coagula, similes naturas fortiuntur: contra aconiti potum in uino, & concretum lac in aceto conuenienter assumuntur. Hinnuli priuatim triduo à purgationibus admotum, partus spem intercipit. Vituli marini, castorei uires repræsentat: comitialibus, strangulatis uuluis, potu conferre existimatur. Sed si sit uituli marini, hoc experimentum est: aqua inspergitur, qua paulisper cum alterius animantis, tum præcipuè agni coagulum, maduerit: nam si erit syncerum, statim liquefcit in aquam: sin minus, confirmile permanet. Excipitur autem catulis, qui nondum natate possunt. In summa, coagulum omne dissipata cogit, & coacta dissoluit.

30 ANIMALIUM coagulum (ut Aristoteles memorie prodidit lib. III. cap. XXI. de historia animalium) lætis substantia est: quippe quod in eorum uentriculo, quæ adhuc lactent, contineatur. Est ergo coagulum lac ignem habens intra sese, quod cum animalis tepore concoqueretur, caseum traxerit. Habent coagulum omnia ruminantia, & inter dentata utrinque lepus. Quò uetustius coagulum est, eò præstantius: tale enim profluuio alui mederi præcipuè potest: atque etiam quod leporis est. Sed laudatissimum hinnuli. hæc Aristoteles. Quòd autem leporinum coagulum sanguinem reiectionibus conueniat, ut Dioscorides scribit, minime quidem probare uidetur Galenus lib. x. simp. medicamentorum ubi sic inquit. Coagulum omne acris, ac digerentis potentie est, ac nimirum etiam exiccatorie: nam necessariò id superiora comitatur. Ac leporis quidem coagulum comitalem morbum, si cum aceto ebibatur, præterea profluuium muliebri sanare proditum est: sed & lac in uentre coagulationem dissoluere: quod certe & nos experti sumus, non solum in leporino; sed etiam in aliorum animalium coagulo. Attamen leporinum omnium est præstantissimum. Sed & sanguinem in uentre concretum simili modo epotum dissoluit, ac efficacius fortasse ceteris leporinum: uerùm non solum, quod quibusdam scriptum legitur, sed & hoc commune est omni coagulo. Qui-

Coaguli consideratio.

Coaguli facultates ex Gal.

dam autem sanguinis ex thorace reiectiones leporinum coagulum epotum suppressere prodiderunt. ceterum nec alium quenquam eo usum noui, nec ipse sum ausus acri uti remedio ad affectum adstrictionem poscentem. Porro coagulum equinum ad dysentericos, et coeliacos accommodari scripserunt nonnulli. At hoc & coagulum eximie aptum esse quidam predicant, tanquam uires obtineat castorij. Verum quaecumque proditum est, quodque coagulum secundum essentiam totius prestare proprietatem, non est nunc tempus exponere. Eius nomen Graecum $\pi\iota\tau\upsilon\alpha$: Latinum, Coagulum: Arabicum, Anfa, Anfhae, seu Anfhaa: Italicum, Caglio: Germanicum, Lypp, Kynn lypp, & Kaes lypp: Hispanicum, Coalho: Gallicum, Preseure.

Nomina.

ΣΤΕΑΡ. A D E P S.

CAP. LXIX.

ADEPS anserinus, aut gallinaceus recens, & sine sale conditus, ad vuluæ uitia proficit. Sale inueteratus, & qui temporis spatio acrimoniam concepit, uuluæ inimicus est. Recens exemptis membranibus in fictilem ollam demissus, quæ altero tantopere capacior sit, quantus sit modus adipis, quem curare institueris, obstructo diligenter uase, flagrantissimo soli exponitur: eliquescens inde humor in fictile alterum excolatur, donec adeps omnis absumatur: mox loco uehementer frigido reconditur, & ad usum digeritur. Alij fictile fulciunt super aquam calidam, aut tenuem & elanguidam prunam, quæ solis uicem penset. Est & alia curandi ratio. Exemptis membranibus teritur, coniectusque in ollam eliquatur, adiecto minuti salis momento: mox lineo colo transfusus reponitur. Vtiliter in medicamenta additur, quæ lassitudines, & fatigationes leuant. Suillus adeps, & ursinus hoc curantur modo. Recens, præpinguis, renibus potissimum detractus, in largiore aqua cælesti, & quàm frigidissima, exemptisque tunicis, diligentissimè manibus confricatur, & exprimendo ferme sicatur, subindeque noua aqua abluitur: ceterum fictili capacitatis duplæ inditus, in aquam demergitur, & subditis leuibus prunis spatha mouetur: eliquatusque, colo transfunditur in aquam. Vbi verò refrigit, & guttatim aquam omnem excludit, in prælotum fictile demittitur, & infusa aqua leniter eliquari debet, & manu deprimi, quò facilius sæculentum uirus pessum eat: postea in pilam spongia madefactam transfunditur. ubi coire cœpit, residens in imo sordes eximitur. Tertio citra aquam eliquatur, repurgatusque, fictili bene operculato, perquam frigidis locis reponitur. Hircinum seuum, ouillum, ceruinumque ita curato. Elotum ex his quodcumque tunicis (ut in suilli mentione dictum est) exemptis, pilæ emolliendum tradito, ac manibus fricato, affusa paulatim aqua, donec ne amplius quidem cruentum uirus excernatur, aut pingue aliquod innatet, sed nitida spectetur. Deinde in ollam fictilem conijcito, & adiecta aqua, ut superemineat, leui pruna liquefacito, & moueto, atque in aquam colato: cumque refrigerit, iterum in loto fictili eliquato, & quæ antè diximus, facito. Tertio sine aqua liquefactum, in perfusam liquore pilam colato, refrigeratumque, ut in suilli ratione diximus, recondito. Bubulum autem seuum, renibus maximè detractum, exemptis membranibus, aqua marina ex alto petita eluendum est: mox in pila tundendum diligenter, affusa maris aqua. Cum uerò dissolutum fuerit, in fictilem ollam conijciendum, & marina aqua, quæ non minus dodrante superemineat, proluendum. decoquendum, donec omnis aboleatur odor, additis ad singulas seui Atticas minas, quaternis Tyrrhenicæ ceræ drachmis: excolatumque, detractis quæ pessum ierant sordibus, in nouo fictili reponendum, opertumque soli interdium credendum, ut ad candorem reducatur, & odoris uirus euanescat. Priuatim taurorum pingue sic curari debet. Renibus euulsum pingue profluente amnis aqua abluito, detractisque tunicis, fictili nouo, postquam exiguum salem insperferis, liquefacito: dein in nitentem aquam excolato: & ubi concrefcere cœpit, manibus iterum confricando uehementer lauato, aqua sapius infusa, refusaque, donec quàm optimè elotum uideatur. Rursus in olla cum pari modo uini odorati decoquito, & cum iterum efferbuerit, dempto ab igni uase, ibidem finito pernoctare: postridie si grauiter adhuc oleat, noua olla repetitum, uino odorato perfundatur. eadem quæ prius, fiant, dum omne uirus euanescat. Colliquatur & sine sale, præsertim affectionum earum causa, quibus sal aduersari solet: sed ita paratum non magnopere albescit. Eodem modo pardorum, ac leonum pingua curari oportet. Taurinum autem, & uitulinum pingue, necnon ceruinum, atque etiam huius animalis medulla, odorem imbuunt, hac ratione. Pingue, quod odoratum reddi debet, demptis, quo diximus modo, membranibus, elotum, & uino quàm odoratissimo, nulla maris aqua diluto, seruefactum, pernoctare finitur: alterum id genus uinum eadem mensura infunditur, colliquatur, & exquisitè colatur: nouemque eius heminis, iunci Arabici septem drachmæ adijciuntur. Quòd si ipsum odoris fragrantioris fieri uoles, quadraginta floris eiusdem drachmæ, cum paribus palmæ, calami, & cassiæ modis adduntur: & xyloballami, aspalathi singulæ drachmæ: cinnamomi, cardamomi, & nardi, singulæ uncia. omnia exactius tunduntur, & affuso uino odorato, in uase operto, quod supra carbones firmiter collocatum sit, ter efferuescunt, & semoto ab igni uase inibi pernoctant: postridie uinum effunditur, aliudque generis eiusdem adijcitur. Ter simili modo bene conferuescat: deinde matutinis exempto adipe uinum effundatur, & abluto uase, si quid imo subsidens hæsit, detergatur. postremò eliquatum pingue, & excolatum, ad usum reconditur. Hoc autem modo odorem imbuunt, quod antea curatum est. Verum antè

10

20

30

40

50

antè

antè dicta prius inspissari solent, quò facilius sibi odorum uires adsciscant. Itaque assumens quodcumque horum uoles, cum uino feruefacito, impositis unà myrti ramulis, serpyllo, cypero, item aspalatho plenius tuso. Aliqui tamen ad hunc usum, uno duntaxat horum contenti sunt. Cùm autem ter efferbuit, exemptum leniter, & linteo colatum, aromatis, uti expositum est, imbuitur.

- Adipibus spissamenta sic fiunt (quemcumque acceperis, oportet, ut recens tundatur.) Syncerus, & sanguinis expers adeps, reliquas habens notas, quas sæpe retulimus, in ollam nouam demittitur, infuso uino albo, uetere, odorato, quod semipedis altitudinem superet: lento igni feruecat, dum uernaculus odor aboleatur, planeque uinum redoleat. At ubi deposito uase refrigit, duæ adipis minæ in ollam mittuntur, & duo uini eiusdem sextarij, & feminis loti, eius inquam, cuius è ligno ludicræ tibiæ factitantur, tusi minæ quatuor adijciuntur: lento igni subinde miscendo decoquantur: cùmque odoris uirus euauerit, excolatusque adeps refrigerit, una contusi aspalathi mina, cum amaracini floris minis quatuor, & uetere uino subigitur. Nocte una hæc odorem rapiunt, combibunt: postridie in fictilem ollam tricongiam ea omnia cum adipe iniecta, additis sextarijs tribus uini, unà feruefcunt, quousque & uim, & odorem spissamentorum adeps ipse contraxerit: qui eliquefcens colatur, & reponitur. Quòd si maiorem odoris fragrantiam efflagites, drachmas octo quàm pinguisimæ myrrhæ uino macerata, quod multos in annos asseruatum est, misceto. Gallinaceus, anserinusque sic odoribus imbui solent. Cuiusuis eorum percurati sextarij duo fictili olla excipiuntur: erysiceptri, xylobalfami, palmæ elatæ, & calami planè contusi, singulorum sefcuncia admisceatur: uini Lesbij ueteris cyathus vnus adijcitur: ea ter efferuefcunt prunis, mox uase sublato ab igne, die, noctuque refrigerantur: postridie liquata per linteum crassum mundum in uas excolantur. ubi uerò adeps coierit, concha excipitur, fictilique nouo densius operto perfrigidis locis reponitur. Hyberno tempore id instituere oportet: æstate siquidem pinguia non coguntur. Nec defunt, qui Tyrrenicæ ceræ momentum adijciant, quò facilius in unum corpus omnia coalescant. Eadem ratione suillus adeps, & ursinus, cæteri que id genus, odorum imbuuntur. Verùm sampfuchi odorem adeps ipse repræsentabit hoc modo. Curati quàm optimè adipis, præsertim taurini, mina una, tempestiuique sampfuchi exquisitè confracti sefcuimina miscentur, & insperfo largiore uino digeruntur in offas, quæ in uase cooperto nocte quiescunt. Matutinis in fictili olla leuiusculo igni, affusa aqua leuiter coquantur: dumque suum adeps odorem exuerit, defæcatus, ac bene opertus, nocte tota permanet. postero die deterfa sorde, quæ pessum ierat, sampfuchi, ut dictum est, contusi iterum sefcuimina priori pastillo adijcitur, eodemque modo in offas cogitur: alijs quæ diximus peractis, decoquitur, & colatur, & si qua fundo hæsit spurcicia, deraditur, & frigido loco reconditur. Si quis tamen incuratum adipem anserinum, gallinaceum, aut uitulinum à putredine tueri uelit, ita faciendum est. Quémuis adipem diligenter elotum, & ficcatum in umbra super cribrum, per linteum munda manibus uehementer exprimat, linoque confutum umbroso in loco suspendat, & post multos dies noua charta inuolutum, frigido loco recondat. Pinguia autem indito melle uindicantur à putredinis uitio. Vis omnium est exalfacere, mollire, rarefacere. Taurinus adeps, bubulus, & uitulinus aliquantum adstringunt. Earundem uirium compos leoninus: nam resistere eum aiunt ijs, qui insidias moluntur. Ceruino, elephantinoque perunctos, serpentes fugiunt. Adstringentior est caprinus: qua ex causa decoctus cum polenta, rhoë, & caseo dysentericis datur, & cum ptisanæ succo infunditur. Ius decocti phthificis in sorbitionibus prodest, datur quoque uiliter ijs, qui cantharidum uenena hauserunt. Hircinus, ut qui ualidissimè discutiat, podagricis auxiliatur, cum fimo capræ, & croco impositus. huic proportionem respondet ouillus. Suillus uerò contra uulua, & sedis uitia idoneus est: ambugtis igni medetur. E' sue uetustissimus quisque sale conditus exalfacit, & emollit: elotus uino pleuriticis prodest: cinere, aut calce exceptus, inflammationibus, fistulis, ac tumoribus succurrit. Asininum tradunt cicatrices corpori concolores reddere. Anserinus, gallinaceusque conueniunt muliebribus malis, & ad labiorum rimas, ad mangonizandam faciem, & contra aurium dolores. Ursinum constat raptos uitia alopecie capillos restituere, pernionibus subuenire. Vulpinus medetur aurium doloribus. Fluuiatilium pilcium pinguia perunctis oculis claritatem asserunt, si in sole liquefcant, & melli admisceantur.
- Viperæ adeps contra oculorum hebetudines, suffusionesque efficax est, addita cedria, melle Attico, & pari oleo uetere: pilos alis euulfos perunctis radicibus recens, & per se illitus obliterat, atque renasci non patitur.

TAMETS I de adipibus, scuis, & pinguibus, quæ in medicum usum ueniunt, copiosè, & abundanter locutus sit Dioscorides: utpote qui non eorum modò facultates, & uires tradiderit; sed etiam rationem docuerit, qua illa curentur, spissa & odorata reddantur, & à putredine uindicentur. tamen eum de eorum natura, & facultate accuratius (meo quidem iudicio) copiosius etiam, & particularius differuerit Galenus, nec uanum, nec à nostro instituto alienum duximus, hic ea omnia referre, quæ ab ipso memoriæ prodita sunt libro x i. simplicium medicamentorum, ubi ita scriptum reliquit. Pinguedo, & adeps & hæc quoque communissima sunt inter animalium partes. Nam omnia, quæ bene nutriuntur, aut pinguedinem, aut adipem obinent. Quæ uerò macilenta sunt, male nutriuntur, sæpe omnino ne habere quidem apparent, sæpe uerò adeo pauculum, idque siccum, ut ægrè uti possis.

Pinguedinis uices ex Gal.

sis.

sis. Porro differt à pinguedine adeps crassitie: ac propterea animantibus totam naturam terrosiorem habentibus
 adeps prouenit, uelut humidioribus pinguedo. Proinde pinguedo celeriter ab igne liquefit, nec facile, ubi liquata fue-
 rit, rursum concrefeit, cogiturue. At adeps nec facile funditur, liquefcitue, & fusus celerrime coit, ac conglacia-
 tur, multoq; apparet pinguedine durior. Sus enim bene nutritus, pastusue multam habet pinguedinem, ob naturalem
 temperamenti humiditatem. At boues, & caprae, & quaecunq; id genus cornigera, ob siccitatem adipem plurimum
 generant. At tu si uoles, oleosam, & pinguem in animalibus substantiam omnem adipem appellato, ut pleriq; medici.
 Sed & pinguedinem appellare totum hoc genus tibi licet. Non tamen licet tibi citra mendacium adipem caprinum hu-
 midiozem esse dicere, quam suum. Nam hic omnium ferme aliorum est humidissimus, ac proinde actione sua uicinam
 oleo uim possidens, quanquam oleo magis tum emolliat, tum concoquat: ac proinde cataplasmatis, quae ad phlegmo-
 nas accommodantur, commisceri solet. Qui uero mordicationes perpetiuntur aut in recto intestino, aut in colo, ijs po-
 tius caprinum adipem, quam suillum iniicimus: non quod acrimonia plus obtundat (nam ex natura sua suillus obtun-
 dit magis, ac proinde miscetur medicamentis ulcera curantibus, cuiusmodi est, quod uocant parygrum) sed quod ca-
 prinus ob crassitiam citius concrefeat, suillus autem instar olei defluat: proinde ipsum potius dysentericis, & tinea-
 mosi iniicimus, quando morsum eorum mitigare consilium est. Porro ob tenuitatem partium nonnulla acrimonia magis
 retundunt, ubi nimirum in alto mordicatorum corporum, quod molestum est, haerit. Nam quod crassarum est
 partium, minus; magis autem quod subtilium partium est, tota corpora penetrat, & omnibus ipsum saniebus mor-
 dicantibus permiscetur. Hac ratione adeps asferinus, quae in alio corporum mordicant, magis obtundit: sed & suillo
 calidior est. Horum tamen in medio est gallinaccorum adeps, ac gallinarum. Porro calidior semper, ac siccior est
 masculorum animalium, & horum ipsorum exectorum minus tum calidus, tum siccus. Quippe mas castratus eiusdem
 semper generis sceminae assimilatur. Hoc autem sermonis caput commune est, cuius meminisse oportet: Pro animalium
 temperatura semper existere differentias eius, quae in illis est, pinguedinis, aut adipis, aut quocunq; modo appellare
 libebit totum hoc genus corporis in animantibus oleosi, & pinguis. Igitur cum sus omnibus propè quadrupedibus ani-
 malibus in caliditate, ac siccitate inferior sit; proinde pinguedinem quoque minus habet calidam, magisque humidam.
 Omnis igitur pinguedinis facultas est humectatoria, & excaesfactoria humanorum corporum. Huius enim meminisse
 perpetuo oportet in principijs huius operis dicti. At differentiae, quae sunt cuiusq; singulatim in maioris, minorisq; ra-
 tione sunt. Nam pinguedo suis, ut ad nos quidem, largius humectare potest, sed non aequè excaesfacere, ut oleum: ue-
 rum pinguedinis suum talis est caliditas, qualis spectatur in nobis. Porro taurorum adeps suillo multo calidior est, &
 siccior. Rursum id & hic memoria repetentibus nobis, marem foemina esse tum calidiorum, tum sicciorum: marem
 autem castratum assimilari foeminae, uelut quicquid iuuenilis est etatis. Et inter iuuenilia foemina mare humidior est,
 & minus calida. Sic & adeps utulinus, taurino minus tum calidus est, tum siccus: & hedorum, quam caprarum:
 sed & caprarum minus, quam hircorum. Et rursum taurorum minus, quam leonum: nam horum adeps omnium pro-
 pè quadrupedum adipe potentius digerit. nam & ipsorum calidissimus est, & maxime tenuium partium. Itaq; si ip-
 sum medicamentis ad ulcera, & phlegmonas conuenientibus commisceas, non modò nihil adiuueris; uerim etiam le-
 seris, nimirum addita maiori, quam conueniat acrimonia. Inueteratis tamen tumoribus atque scirrhi in morem indu-
 ratis, tum neruorum curuaturis (ἀγυλλας Graeci uocant) & in summa quaecunq; scirrhusa sunt, ijs aptissimus est,
 in quibus sanè inefficacissimus apparet suillus. Taurinus autem ab utroq; ex aequo distat, ut quanto calidior, sicciorq;
 suillo est, tanto superetur à leonino. Itaque tanquam in medio consistens, meruò utriusque medicamentorum miscetur
 generi, & ijs scilicet, quae scirrhusos medentur, & ijs, quae phlegmonas concoquunt, cuiusmodi est tetrasternum
 quod uocant, ex cera, resina, pice, & adipe constans. Nam siue in hoc taurinum, siue utulinum, siue hircinum, siue
 caprinum, siue suillum indideris, semper puri mouendo aptum, & concoctorum medicamen effeceris. Sed suillus si
 addatur, in pueris, & foeminis, & ut breuiter dicam, omnibus, quibus caro est mollior, competit. Si taurinum adie-
 ceris, fossoribus, & messoribus, & omnibus carnem duram habentibus, siue ob naturalem temperiem, siue ex ratio-
 ne, ac forma uitae, conueniens effeceris. Ceterum adeps omnis dum inueterascit, se ipso & calidior, & tenuior effi-
 citur, ac proinde quoque magis discussorius. Verum id omnibus ferè inueterascitibus accidit, quae quidem putresce-
 re non anticipent. Nam uinum, mel, acetum, frumentum, butyrum, lana succida, oleum omne, siue lentiscinum, siue
 cicinum, siue raphaninum, siue ipsum quod ex oliuis conficitur, uetustate & calidiora, & tenuioris essentiae efficiun-
 tur: ac proinde gustantibus apparent acriora, & ad induratos, aegreq; solubiles affectus omnes adhibentibus poten-
 tius digerentia. Atq; ego sanè gustantibus acriora uideri dixi. At quidam, quibus studium est nominum significatus
 corrumpere, non acria, sed adstringentia uocant id genus omnia, adusque piper: tanquam inter sit nihil, adstringens,
 an acre dixeris. Et si denuo illos roges de galla, myrtis, mespilis, mali punici putaminibus, quae sidia uocant, rhoë,
 & omphacio, & haec dicunt adstringere: tametsi aduersissimum ex illis sensum percipiamus ei, qui in nobis sit à pipe-
 re, pyrethro, napy, euphorbio, cepa, allio, & adarce. Igitur si quemadmodum adstrictionis uocabulum de utroque
 affectu, quem gustu percipimus, communiter efferunt, sic ipsos quoq; affectus iman habere naturam existimant, quida-
 uis aliud potius habendi sunt, quam homines, ut qui soli proprios sensus obtineant. At si omphaca, rhoë, gallam, balau-
 stium, hypocistida contrahere, constringereq; nostram fateantur substantiam: secernere uero, mordicare, ac pene-
 trare, piper, napy, pyrethrum, improprie adstringentia nuncupant, quae mordicant, & excaesfaciunt: ceterum in
 cognoscendis ipsis medicamentis non peccant. Verum si oportet coniectantem dicere, an in uocabulis, aut in rebus
 hallucinentur, equidem in uocabulis potius falsos uiros illos dixerim, & maxime quibus Graeca lingua insueti est, quae
 is est Dioscorides Anazarbensis, qui profecto multa bene dixit eorum, quae de materia medica memoriae prodidit, cae-
 terum significata Graecanicarum uocum non satis pernoit. Hic ergo cum ait magis esse adstrictorium adipem capri-
 num suillo: si quidem acriorem significare uelit, per magis adstrictorium, accipimus sermonem ceu uerum. At si il-
 lud,

lud, talem habentem qualitatem, & facultatem, qualem rhus, rbeon, hypocifis, balauftium, haud uerum esse sermo- nem dicemus. Porro quoniam uiperarum adipem, ubi radicitus pilos sub alis euulseris, prohibere illos recrefcere il- litum referunt, uisum est mihi eius facere periculum esse satius: at ubi prout iubent, feciffem, mentitos comperi, sicut etiam quod initia suffusionum sanet. Verum urforum adipem alopecias curare uere scripserunt: cum tamen proba- tiora habeamus ad eum affectum remedia. Porro cum dicant tamen uulpinum adipem dolores aurium sanare, absque ut explicent, quos aurium dolores dicant, ceu non noscentibus ipsis distinguere, quæ dicunt, attendendum non est. Alij piscium adipem laudant, tanquam ad suffusiones, aut quemcunque alium affectum nominare uelint, congruat. Alij non simpliciter piscium, sed addunt fluuiatilium: alij uero potius marinorum, quò uidelicet aliquid plus scire ui- deantur, quam uulgus. hæc Galenus. Cæterum de Tasi pinguedine, quæ (ut experimento manifesto constat) con- tractos nervos, & articularum duritias emollit, & discutit, nihil posteritatis memorie prodiderunt Dioscorides, Ga- lenus, & Paulus. Nec præterea Galenus pinguedinis curandæ, ac parandæ rationem ulla, quod sciam, tradidit: nec quibus odoramentis ueteres pinguedinem imbuerent, & in unguenti morem conficerent. quemadmodum hæc no- stra ætate unguentarij illam parant, quam uulgo POMATA uocamus. Ea autem hoc modo paratur. Sununt cer- uini adipis, aut hædi binas libras: suilli uero recentis uncias sex: deinde exemptis membranis, uino albo lauant, expri- muntq; tandiu, donec uinum omne exeat. Post hæc clotam pinguedinem in fictile nouum, uitro, uel plumbo oblitum conijciunt, additis nardi Indici granis tribus, caryophyllorum semuncia, nucis myristicæ drachmis duabus, malis ap- pianis, uel pluestribus semicontusis senis, uel septenis. Hæc omnia in sufficienti aquæ rosacæ quantitate macerant die una: deinde lento igne tandiu decoquunt uas operculo contegentes, & rudicula sæpius miscentes, quousque uni- uersa ferè aqua euanescat. Percolant deinde linteolo spissiori subdito uase mundo, aqua rosarum madente, dimittuntq; conerescere. Quo facto in fictile nouum iterum conijciunt, adiectis olei amygdalini dulcis uncias sex, ceræ albæ un- cijs quatuor, & ad ignem colliquant, ac postmodum linteolo percolant in nitidissimum catinum aqua rosarum affusa: sinuntq; conerescere. Demum eadem aqua moschum experta, aut alijs refragentibus aquis, tandiu lauant rude mi- scentes, donec unguentum illud ad summum albescat. Tunc enim extrahunt, & uitreo uase recondunt, seruantq; in frigido loco, ne rancorem contrahat. Hoc in Italia frequentissimum obtinet usum ad labiorum, manuum, & mamil- larum rimas, tam à frigore, quam ab acri succo factas. Utuntur eo præterea ad desquamatam cutem, & ad crustosas papulas, quæ pueris in capite enascuntur. Sunt qui ei corallia porphyreo lapide leuigata admiscant, ut melius, ci- tiusq; rimæ ocludantur. Alij uero cinnabarin addunt, ut flammæum refrat colorem. Porro (ut libro tertio de facultate alimentorum scribit Galenus, & Isach Arabicus in dietis) Adeps omnis in cibis sumptus uentriculum effun- dit, appetentiam deiecit, pituitam auget, parum nutrit, succum illaudabilem gignit, alui fluxiones commouet, retin- tricem uentriculi facultatem imbecilem reddit: sensus, & intellectum hebetat, somnolentiam inducit, & in uentri- culis facile in bilem uertitur, & in uapores caput petentes. Quare adeps est potius in ciborum condimentis, quam in alimentis expetendus. Στέαρ Græcis, Latinis adeps, & pinguedo appellatur: Arabibus, Menim, Vxaham, siue Saham: Italis, Grassò: Germanis, Feyst, Fettigkeit, & Schmalz: Hispanis, Gordura: Gallis, Gresse.

Pomate pa- randa ratio, & usus.

Adipis in ci- bis facultas.

Nomina.

Μεῦλον. MEDULLA.

CAP. LXX.

LAUDATISSIMA est ceruina, mox vitulina, post hanc taurina, dein caprina, & ouilla. Col- liguntur ætatis exitu, cum appetit autumnus: quippe cum alijs anni temporibus concrementum san- guinis, & veluti caro friabilis, in ossibus inueniatur: nec facile cognosci potest, ni quis eam ossibus extrahat, & recondat. Omnes medullæ molliunt, calc faciunt, rarefaciunt, vlcera explent. Ceruina perunctos uenenata fugiunt. Curantur recentes, adipis modo, aquæ resperfu subactæ, selectisque of- fibus tantisper clotæ, & in linteum expressæ, donec aqua syncera emanet: & deterfa forde pinna, si- qua innatet, liquatæ in duplicato uase in pilam exprimentur: & ubi coiere, omni facie, quæ ad ima fidit, derasa, fictili nouo reponuntur. Quod si libet incuratas reponere, facito omnia, quæ de anse- rum, & gallinarum adipe demonstraui.

MEDULLA, ut scriptum reliquit Galenus libro XI. simplicium medicamentorum, uim habet indurata, & scirrhusa corpora emolliendi, siue musculis, siue tendonibus, siue ligamentis id accidat, siue etiam uisceribus. Opti- mam semper expertus sum ceruinam: deinde ipsorum iuniorum bouum, quos uitulos etiam nominant, ac proinde me- dullam eorum utulinam appellant. At hircorum, & taurorum tum acrior est, tum sticcior. Itaq; durities scirrhu- sas dissoluere nequit, siqua etiam memoria manet eorum, quæ in quinto libro de his sunt prodita. Ex utulina igitur, & ceruina medulla pesti componuntur uteros emollientes. Et extrinsecus uteris medicamenta imponuntur, quæ ex medulla præparantur, uim habentia emolliendi. Accipitur autem non solam medulla ex ossibus, quæ sanè re uera est medulla: sed & ex spina, quam & ipsam medullam nominant, spinalem uidelicet: quæ tum durior, tum sticcior est, quam alia. Illa enim mollior est & pinguior: ac proinde ego spinalem seorsum per sese absq; illa repono. Sed ea mihi utriusque medullæ cura est, ne aut putrescant, aut situm colligant. Itaq; in hyeme primum eas capio, uelut & ad- ipem, deinde in ædibus siccis, atque editis, planè humoris expertibus, cum folijs lauri siccis repono. Nam quæ recentia sunt & humida, multum etiam qualitatis suæ illis impartiunt, ut acriores fiant medullæ. At si quando ambiente calido, & austrino medullas, aut adipem uoles reponere, paratum sit in hoc cubiculum neque calidum, qualia ferè sunt quæ meridiem spectant (putrescunt enim in talibus) nec humo proximum, atque humidum (nam in talibus situm contrahunt) sed super nium atque excelsum, & ad aquilonem obuersum, paruas habens fenestras apertas, ut tam no-

Medullæ ui- res ex Gal.

Medulla

cti,

Et, quàm interdiu ab Arcto spirantès uentos accipiat. haftenus Galenus. In usu uerò ciborum spinalis medulla id nutrimenti corporibus exhibet, quod cerebrum. Idcirco pituitosum, ac crassum generat succum, egrè concoquitur, uentriculo nocet, nauseam concitat: robustis tamen uentriculis concocta, bonum præbet alimentum. Porrò quæ ex osibus elicitur medulla, quanquam largius sumpta uentriculi appetentiam destruat, pituitamq; gignat; si tamè probe conficiatur, ualentissimè nutrit, magisq; ori placet, quàm spinalis, quòd hæc sapidior sit in omnibus suis partibus.

Μελας Græcè, Medulla Latine uocatur: Arabicè, Mochial halhadam, seu Moch simpliciter: Italicè, Midolla: Germanicè, Marck: Hispanicè, Tuetanos, & Tutanos: Gallicè, Moelle.

Χολή. F E L.

C A P. LXXI.

FEL omne reponitur hoc modo. Recens præligato ore folliculi lino tandiu demissum in feruentem aquam, dum quis spatium trium stadiorum percurfaret, mox exemptum ficitur umbroso loco, asperginem non redolente. Sed quod ad oculorum medicamenta adijci solet, ligatum lino in vitreū vas, quod mel habeat, immittitur: circumuoluto ad os uasis lini principio, & operto vase reconditur. Est autem omnis fellis uis acris, & excalfaciens: intensis tamen, & remisissis uiribus differunt. Siquidem præstantius in effectu esse uidetur fel marini scorpionis, & piscis qui callionymus appellatur, marinæ testudinis, hyænæque: item perdicis, aquilæ, gallinæ candidæ, & syluestris capræ. quod priuatim prodest contra suffusiones incipientes, & oculorum caligines, argemas, & genarum scabritias. Ouillo, suillo, hircino, atque uersino, taurinum multò efficacius. Felle omni perfacilem, præsertim infantibus, deiectionem quis molietur, si intinctum eo tomētum, aut simbriam sedi subijciat. Priuatim taurino anginæ cum melle perunguntur: sedis vlcera sanant, & ad cicatricem usque perducit. Idem auribus fractis, & purulentis cum muliebri lacte, aut caprino instillatum, medetur: & sibilo earundem ex porri succo. Admisceri insueuit vulnerarijs emplastris, & circumlinationibus, quæ contra uenenata parantur: phagedænicis vlceribus, colis, & scroti doloribus ex melle prodest: lepras, furfures cum nitro, & terra cimolia quàm optimè purgat. Ouillum, & uersinum contra eadem pollent, uerùm inefficacius hæc præstant. Uersinum eclegmate comitiales adiuuat. Fel testudinum anginis, & in ore infantium nomis, prodest: naribus inditum comitiales erigit. Syluestrium caprarum felle peculiariter peruncti lusciosi sanantur. Hircinum idem obit munus: thymia abolet, & luxuriantes elephantorum extuberationes illitu reprimit. Suillum autem contra aurium vlcera, reliquaque omnia magno usu assumitur.

QUANVIS de fellis reponendi ratione, atq; etiam de eius uiribus abunde scripserit Dioscorides; non tamen ob hoc prætermittenda existimauimus nonnulla, quæ à Galeno libro x. simplicium medicamentorum de fellis facultatibus scite memorie sunt commendata. Est igitur fel (auctore Galeno) succorum, qui in quoque sunt animalium, calidissimum. Itaq; sicuti sanguinem, & carnes dissimiliter temperata obtinent animalia, eadem ratione & fel. Quocirca calidissimorum fel, aliorum quoq; animalium fel excellere necesse est: & quæ illis minus sunt calida, proportione & huic humorem illis inesse minus calidum, quantò scilicet & in alijs sunt inferiora. Cæterum hæc differentie habentur non modò pro diuerso animalium genere, quòd hæc magis, illa uerò minus calida sint; uerùm etiam pro diuerso eiusdem generis animalium temperamento, ac etiam irritamento. Quandoquidem fel tauri interfecti, qui funibus adalligatus, uolenterq; diu tractus, & cursu, & canum latratu defatigatus, & sitim, famemq; & multum laborem per-

Fellis bubuli lapis, & eius uires.

Nomina.

peressus fuerit, ab eius felle plurimum differre inuenietur tum substantia, tum colore, tum facultate, qui in pascuis lætus, liberq; uitam desiderem, ac quietam duxerit. Nam defatigati, ac uexati animalis fel substantia crassius erit, colore nigrius, aut uiridius, aut magis cæruleum, magisq; ærugini simile: ob idq; etiam longè calidius erit, quàm alterius, qui in pace, & otio degerit. Ideoq; fel animalium quantò tenuius est, ac colore constat dilutiore, tantò minus spissioribus & magis colore saturatis excalfacit. Gignitur in bubulo felle lapis quidam nonnunquam oui magnitudine, croceo colore, facileq; friabilis, cuius Dioscoridem, & Galenum meminisse non reperio. Hic (ut plerique perhibent auctores) potus, uesciæ calculos comminuit. Naribus inditus usum mirificè acuit, & aquam in oculos fluentem inhibet. Tritus lentis quantitate, & betæ succo commistus, & in erinis naribus attractus, comitialibus subuenit. Non desunt etiam qui idem magno successu ex uino exhibeant potandum felle suffusis. Denique auratæ, lupi piscis, perdicis, & galli gallinacei felle mirificè delectantur in coitu foemine, si uiri penis eo perungatur. Quod Græcis χολή, Latine, Fel appellatur: Arabicis, Saratac, aut Merara: Italis, Fiele: Germanis, Goll: Hispanicis, Hiel: Gallis, Fiel.

Αἷμα. SANGVIS.

C A P. LXXII.

SANGVIS anseris, anatis, & hædi, utilissimè in antidota miscentur. Palumbi autem, turturis, & columbæ, necnon perdicis, oculis cruore suffusis, & recentibus eorum uulneribus, lusciosisque illinuntur. Peculiariter columbæ sanguis, cruorem membranæ cerebri erumpentem inhibet. Hirci, capræ, cerui, & leporis sanguis inasatus sartagine, dysenterias, & cæliacorum profluvia sistit: in uino potus contra toxica efficax est. Leporinus sanguis ita ut tepet illitus, uitia cutis in facie, lentiginesque emaculat. Caninus commodè ab his bibitur, quos efferata in rabiem bestia momorderit: contra epotum toxicum auxilio est. Testudinis terrestris sanguinem epotum tradunt pro-

desse